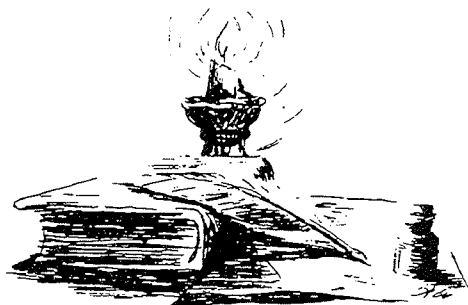

Fra Lister Lehn Tingbok

Av: Arentz Håland

Serien med tingbøker for Lister lehn begynner ikke før 1657. Til og med 1664 er samtlige protokoller bevart. Protokollen for 1665 er blitt borte, men deretter er protokollene for 1667, 1668 og 1669 intakte. De neste fem årgangene mangler i arkivene. Det var under hyllingen av Christian den 4. i Oslo i 1590 at kravet ble satt fram fra bondestanden om at det burde bli en fast ordning med føring av rettsprotokoller fra tingmøtene. Kravet ble etterkommet, men for Lister lehns vedkommende skjedde det ikke før 1657.

Det følgende er et uredigert utvalg fra tingboka for Lister lehn fra 1674. At utvalget er uredigert vil si at det i dette tilfellet består av de første sidene av tingboka slik det er blitt ført til protokolls den gangen for over 300 år siden. Aller først har alle tingbøkene en slags kontrakt eller oppsett over hvilke rutiner som skal følges under protokolleringen – dvs hvordan sakene skal føres.

* Protokollen skulle føres fortløpende av sorenskriveren under selve rettsforhandlingene. Mens vi er på denne første siden, kan vi registrere at

lehnnet har fått ny fogd siden sist. Det er Anders Nielsen Toldorp som har avløst Hans Gabrielsøn Schöneman. Dersom vi leser videre noen sider, ser vi også at Stattholderen er nevnt ved navn. Det er Uldrich Fridrich Gyldenløve. Vicestattholderen, Niels Juul er også med.

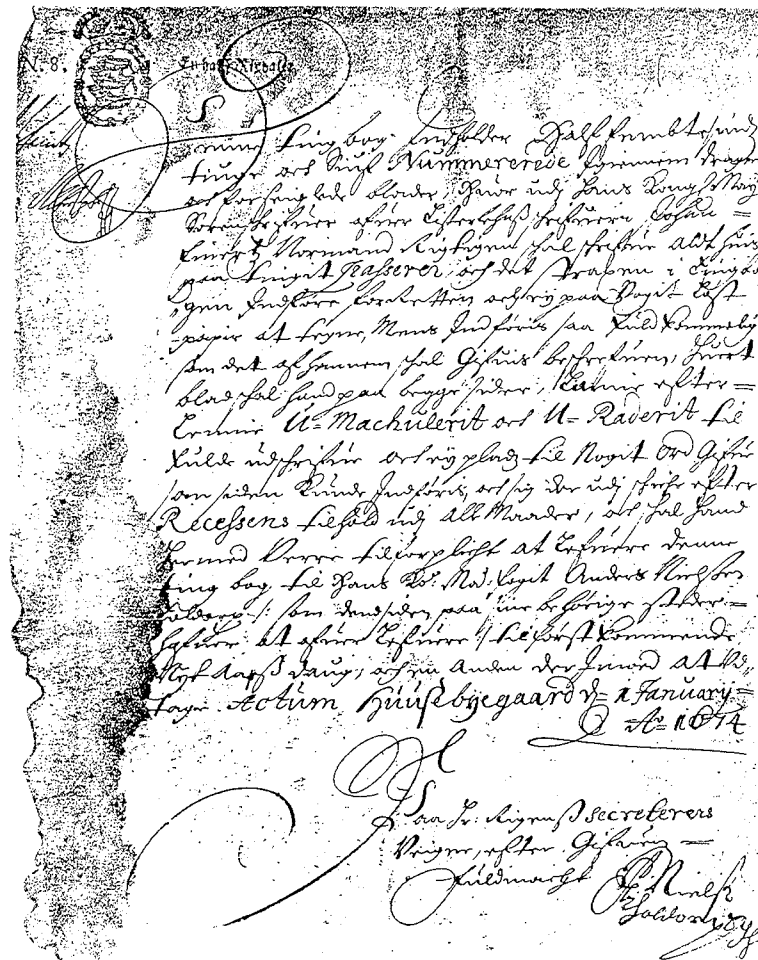
Det første rettsmøtet dette året ble holdt på Fedde tingstue den 21. januar. Det er først rent administrative saker som blir tatt opp. Det vil i dette tilfellet si skattesaker og spesielt innkrevingen av skatterestanser som myndighetene alltid hadde problemer med å få inn. Disse blir da til slutt inndrevet under såkalt eksekusjons tvang – dvs under trussel om utkastelse.

I tillegg til skattesakene innledningsvis er det to inkassosaker. Det var stadig problemer den gangen med utestående fordringer – spesielt for de som drev med et eller annet håndverk eller kjøp og salg av forskjellige slag. Det var nok en viss knapphet på kontanter hos folk flest på den tida, og retten måtte til stadighet avgjøre slike saker ved hjelp av diverse vitneutsagn og forskjellige notater.

Det ser ut for at det har vært et påbud med regnskapsbøker, men det var selvsagt få som kunne lese og skrive, så også med disse var det problemer.

Vi kan også ta med at herr Peder Hieronimus er nevnt ved navns nevne i dette utdraget. Han er en meget omtalt mann i den lokale historielitteraturen.

Ellers er det elva som renner gjennom dalen som er hovedtemaet i nok en rettsak. Fisket i elva var selvsagt et interessant skatteobjekt også på 1600-tallet. Aller sist får vi en sak fra Flekkefjord angående en feier. Det skulle jo tyde på at det må ha vært en slags tettbebyggelse eller tilløp til bydannelse allerede den gangen i og med at stedet hadde en feier.

Første siden i tingboka for 1674.

Denne tingbog indholder half-femtsindz tiuge och siuf NUMMEREREDE igiennem dragne och forseiglede blader hour udj Hans Kongl. Mayss. sorenskriffuer offuer Listerlehns skriferi Johan Einertz. Normand rigtigen skal skrifue aldt huis paateignet pahseret och det straxen i tingbogen indføre for retten och ey paa nogit løst papir at tegne, mens indføres saa fuldkommelig som det af hannem skal gifues beskreffuen.

Huert blad skal hand paa begge sider linie effter linie U-MACHULERIT och U-RADERIT til fulde indskriffue och ey pladz til nogit ord giffue som siden kunde indfør is och sig der udj skieche effter RECHESENS tilhold udj alt maade, och skal hand her med verre tilforplicht at lefuere denne tingbog til hans ko: Ma: fogit Anders Nielsøn Toldorp som dend siden paa sine behørige steder hafuer at ofuer lefuere, til først kommende Nytaarss daug, och en anden der imoed at udtage.

ACTUM HUUSEBYEGAARD d.
1. jgnuarij Ao. 1674

Paa hr. Riegenss secreterens
veigne effter gifne fuldmacht
A. Nielsen Toldorp

Ao 1674 den 21 JANUARIJ, vare vj effterskreffne laugrettismend, nemlig Olle Fridrichsøn, Bjøren Sigmond-søn, Louridz Nielsøn, Anders Tiøstel-søn, Olle Godsøy och Tollag Monsøn forsamlede paa Fedde tingstue, at kiende och dømme i effter skrefne och forrekomende sager. Ofuer werendiss till dits bestørchning, hans Ko. Ma. fougit hr, Anders Nielsen med bundelensmanden och dannemend fleerre som tinget søgte.

Hans Ko Ma. fougit loed opliusse, højest bemelte Ko: Ma. naadigst obne Mandat daterit Kogl.-Ma. Residentz udj Kiøbenhafn den 5. otbr, Ao 73 dess indhold om træskattens forpachtning

For dit andit bleff opliust høiest bemelte Ko. Ma. befalling om korrens tiendens forpachtning som befantis i rigtig copie ud aff Originalen, Testeris aff Hans welbaarenhed Ofue Juell, diss dato den 3 November 1673.

For det 3 die bleff opliust høiest bemelte Ko. Ma. = befalling om forpachtningen som befantis en richtige Copie ud aff originalen testeris aff hans welbhd. Offue Juell diss dato Kiøbenhaffn den 29 obr. Ao. 73

For det 4 de er nu ting liust høiestbemte, Ko. Ma. = befalling om Ko. Ma. for pandt jorde godss, at den gemeentslig skulde obendbare og til kiende gifue, diss dato Kiøbenhafn den 29 obr. Ao. 1873. Ko. Ma. fougit nu for retten tilspurdte denne til stede-værende almue aff Fedde tingsted om sligt dennem kunne verre witerligt, hour till dj alle suarede at dj ike ved aff nogen Ko. forpachtning och videre er dennem her om iche bevist.

Høiest bemte. Ko. Ma. fougit war en lougmessig dom ofuer dj resterende som igienstod med dj sidste resterende terminer etter de som nu indlagde it rigtig specification formeld. Er der forre saaledis for rette afsagt, at alle och en huer skall till for tencht verre at betale deriss skyldige skatter inden 1 maanids forløb, huis iche saa skeer daa at af en huer deris løse eller faste gods at udsøgis med paafølgende naadigst effter lougen M, B. 3. capitell. End nu pretenderede Høist bemte. Ko. Ma. fougit hr. Anders Nielsen Toldorp iche med denne 1 maanids dom till Execution wilde verre fornøyet, helst effterdj alle terminerne effter Ko. Ma. skatte breff ehr forfaldne. Er der om saaledis woriss skiøn at en huer etter renten inden 5te netters forløb skall clarere och afbetale offuen bemte. den resterende restantz paa det Hans Ko. Ma. forligt kand bekomme sin ret och rettighed.

Effter forre gaaende opsettelse dom fra den 25 dsbr. och indtil nu i dag, den sag imellom 1ste Hans Gabrielsøn paa dend eene och Hans Bertelsen udj Feddebøygd paa den anden part at besagte Hans Bertelsen skulde førre till denne bestemte tid, hans proff och vidne, hour med hand sig daa forskød och iche nu etter loulig citation och stefne maall iche er ført til tinge, hourforre Hans Simmensen som fuldmectiger. Ofbmte. Hans Gabrielsen var dom begierende.

Till sagen at suare var møt Wellachtbar Hans Bertelsen som hans pantobligation iche kand benechte eller fra gaae, som er liudende paa et hundrede och tiufue Rdr., samt et

hundrede gode sage bord som er for alt huis regenskab imellem dennem till biss dato kunde verre pasherit dess dato den 14 aprilis 1671. Och der hos pretenderede, och forre gaff besagte Hans Bertelsøn at hand war for eenit med f. tt. Hans Gabrielsøn uden omkostning hans obligation at betalle. Huilchet gedachte fuldmectiger Hans Simmensen samme ord iche wilde vedstaae, mens udj sagen dom var begierende.

Er der forre saaledis for rette afsagt, at sag wolderen Hans Bertelsen, effter som sagen indlagde obligation som liudende er paa 120 Rdr. ved sin rente stod et hundrede bord, 1st. Hans Gabrielsøn inden et maanids forløb at fyldiss gjørre udj paafølgende 6 Rdr. udj tilfald och dennes løsning, hans iche saa sker, saa det ved nam och w=urdering aff hans boe och gods at udsøgis effter lougen M. B. 3 capitell.

Effter forre gaaende opsettelse dom fra for. nt. den 25 sbr, och indtil nu i dag den sag imellom Karell Jersdall, Hr. Peder Hierommus, Torel Rafoss paa den enne, Anders Gløfre och Tosten Ifuersen, Ifuer Nielsen, Svend Andersøn Gullestad och Olle Egeland paa dend anden side som var møt alle til stede, høyst besagte Ifuer Nielsen, Svend Andersen et consorter som sig alle høilig beklagede effter der om deris indgiffne skrifftelig indleeg, at dj iche kand formaae at gifue dend landskyld aff fiske tienden som dennom effter matriculen er paalagt, och der hoes dennom er biuder samme fiskeri til Hans Ko. Ma. egen brug will offuer leffuere, med mindre dennom effter

deris indleg formeld med øfrigheden med landskyld maatte formindskis.

Der imod deriss sagsøgere som nu tilstede var møt war dom och ret begierende. Hans Simensen war begierende etter matriculen paa Hans Ko. Ma. och principals veigne for er melt dom begierende.

For det andet pretenderer kirchens bønder som indført er at dj af den landskyld fra samme hr. Peder Hieronimus dennom for i rette at søge nembliq 6 s. ud aff engelsken

Der imod forre gifuer Svend Netland, Kiedel Hamre och Louriss Fedisdall et consorter iche meere at nu giffue till aarlig af giffit af dj paa stefnte engelsker end som af gammelt werit haffuer nembliq 1 kalff skind och ingen penger ey heller at vide slig affgift skall werre nogen landskyld, med mindre at her. Peder Hieronimus och dj andre kierce verger kand frem legge nogen Ko. boxtafuer at den afgiffit skal forhøies.

Her imod och til at suare fremtrede for retten den hederlige mand Hr. Peder Hieronimus som fremblagde en richtige copie paa Ko.Ma. stemplit papir louglig skreffuen under magistraten Mads Hansen Staduangers Export. Tetery hour med af bevissis under bemelte hans haand och capitel seigell at alle engelsker huder at telle och halfue gaarder, at werre anslagen till ret landskyld, hour paa hr. Peder Hieronimus tillige med dj andre dom och ret var begierende tillige med Suend Fede och Salfue Fossdahl kierce verger af Gyland sogn

Bleff saaledes for rette afsagt for det første at effterdj Iffuer Nielsen Aamoed, Svend Andersen Gullestad Jacob Jeriuestad et consorter, dennem med fleere beklager iche kand udstaa, at gifue den laxe paa satte landskyld aff dieriss kirchens i etter Matriculens formeld, och der om er af oss dom och ret begierendis. Om ald diss indført forhandling, hafuer vj oss iche her understaa noget imod Ko. Ma. matricul om diss forlindring at paa kiende, mens vil haffue citanterne om diss limitation heden recomman-derit till Hans Høybaarene herre hr. stadtholder Uldrich Fridrich Gyldenløve, och imidlertid haffuer dj at gifue deris paa førte fiske och landskyld tiende till Hans Ko.Ma. = kierchen, presten och dj vedkommende etter Matriculens formeld, indtill dj kand frem wisse høye øfrigheds order som besagt er der paa forstaaelse.

Anlangendes di paa stefnte kierce engelsker, af Erich Fedde, och af Gylands sogner som sagwolderen paastaaer, iche at vil giffue meere end som aff gammelt nembliq it kalff skind saa er der om saaledis effter voriss skiøn sluted, at effterdj Hans Ko.Ma. woris aller naadigste herre sielfuer biuder och betaller hans egne bønder och underparter at skal gifue af huer hud till aarlig landskyld 5 Rixdr. ort, hour effter kierchens werger och fuldmechtiger sielff hafuer at forholde, och den landskyld som stiftbogen, under capitel seigel om melder, at aname nembliq af huer engelske 6 s. danske, som bedrager sig af 20 engelsker i skind vare 5 ort, och der foruden skal sagwolderen sambtidig forpflicht verre at giffue for

denne dombs løssning med paa-følgende bekostning 4 Rdr. inden halff maanidss forløb at betalle.

Hans Simendsøn haffuer paa sin hosbund och principals veigne bmt. Hans Gabrielsen, med bunde lensmenderne nembliq Isach Rødland och Olle Pedersen Abelness indciterit Ko. Ma. bestalter Capitain Røsstorps asigenerede bønder for koren, ost, queg, och fiske tiende dennom at hafde till talle for dj der med inde sider, med videre som er resterende for 5 aar siden for 2 huder

Her til at suare var møt Jens Hansen Nuland, tillige med Hanns Erichsøn Meeland som paa deris egen tillige med dj andre aff Capitainens bønder nu for rette var møt ensstemende suarede at dj haffuer gifuet deriss rettighed till deris Capitain Weledle Røsstorp all deris paa budne skat och rettighed som dj derom var var accorderit, och iche ved at gifue nogen koren ost queg eller fiske tiende widere end dj som med deriss capitain var omforligte, ey heller er dennem nogen smaa rettighed af Ko. Ma. forrige fougit bemte. Hans Gabrielsøn paa fordrif, formeener sig der forre alle och en huer at verre frij for bmt. Hans Gabrielsens talle.

Hans Simmensøn her imod udj rette frem satte, at lensmenderne er befalt korren tienden huer aar at anamme och paa kreffue och haffuer hans hosbund sielff eller huem paa hans veigne paa tingerne mot kreffuit, ost og queg tiende sambt fisketiende, och Capitainens Ahsionerede bønder der til haffuer svarit, at

deriss Capitain hafuer lofuit dennem at fri holde for ald tienden, och var der for en endelige dom begierende, om dj iche saadan rettighed bør til hans Ko. Ma. forrige fougit betale paa hans Ko. Ma. weigne, och foruden en billig omkostnings till kiendelse.

Her imod og tilstede var møt bunde lensmanden Isach Rødland som liudeligen forre gaf, imod presternes paa hør det dj aarligen var paa mint, effter daa fougden bt. Hans Gabrielsens befall, at nyde deriss Ko. tiende och anden rettighed som medbør.

Er saa her om saaledis, om den beskafne leilighed for rette afsagt, at effterdj Hans Simendsøn samt fuldmechtiger paa sin principals bmt. Hans Gabrielsøns veigne at bevissis med en richtig Reglements forordning om Ko. Ma. krigss officiant gaardens udleeg och det under Capitainen edle och mandhafftig Hans Rosstoks egen haands stadfestelse diss indhold udj den anden postes formeld, at høiest bem. Ko.Ma. officianter skal vinde deris fri gaarder med ald afgift som Cronen er tilhørig, wed Kongens, Kierkens och Prestens tiende wed tagende. Wiste vj ey rettere der om at paakiende, end som alle och en huer, aff gedachte edle och mandhafftig Capitains Rofstochs landbønder bør och skall ud giffue, till hannem Ko. Ma. dj paa fallende 5 aars resterende, korn, ost fiske och queg tiende med wider tit och welbmt. hr, Capitain Roffstoch, med høye øfrigheds befall kand af bevissis, huis iche da hafuer bemt. landebønderne sin Regres igien hos Capitainen at søge.

dennem retteligen imellem kand dellis till en huer deris loed och anpart saa och paaskiønneis huem som samme gods for landskyld bør benamme etter en huers breff og louglig adkomster, och alt det hafue dj inden 2de maaneders forløb at etterkomme, med mindre dj her udinden om deris trette och landskyld i mindelighed kand foreenis.

Kom da for oss udj rette Gunnild Hendrichsdatter boende udj Fleche-fiord hendiss tiener, nemblig feier Gundersen, som udj rette lagde en regnis Citation paa hendis veigne, hour med vare indciterit, en deell almue af Fedde tingsted for witterlig giæld, med meere etter steffningens indhold, daterit Christiansand den 5 gbr Ao-73.

Her imod och till at suare war møt dj indciterede almue som liudeligen for rette forre gaf at dj iche med hinder noget at verre skyldig med minder hun sligt med richtige regenskabs bøger haand skriffter eller udskaame skriffter kand bevisse, med widere deris forre gifuende Gundell Hendrichsdatters befuldmechtig war dom i sagen begierende och almuen forskiød sig paa loughen och Ko. Recehes.

Er da her om saaledis for rette afsagt at effterdj Gundell Hendrichsdatter, iche nu frem wisse richtig regenskabs bøger, hour med hun kand affbevisse, den giæld richtig at verre som kreffues effter den døde och leffuende.

Er der forre samme hindiss sag frem sat till førstholdende ting, til huilchen tid, Gundele sl. - Anders Findss. hafuer at møde med den paaberaabte reigenskabs bog tillige med almuen, hour dj daa kand gjøre richtig af reigning med huer andre och huilken som gielden imod samme richtige med fast vill benechte, daa hafuer en huer sig der fra etter loughen M. B. 4 capitell at loughverge etter samme stefne maall.

Trelast ● Hagemøbler ● Agrilux PVC ● Vegg- og takplater

Innehaver: Oddvar Teistedal – Rute 506 – 4480 Kvinesdal – Tel. 38 35 23 15 Mobil 94 58 66 22

TRINE HUNSBEDT (1896-1971)

Av Arve Hunsbedt

I dette og kommende årsskrift skal vi gjennom avisinnlegg, prologer og dikt bli bedre kjent med dikteren av Kvinesdalssangen. Denne artikkelen har Arve Hunsbedt skrevet om sin bestemor Trine Hunsbedt.

Trine Hunsbedt ble født 16. februar 1896 som den yngste i en søskeneflokk på tre jenter. Hun vokste opp på garden Gunstensli på Lindefjell i gamle Fjotland Kommune og var datter av Olav Salveson Lindefjell (1847-1936), en kjent kommunepolitiker, og Inger Tonetta Torsdotter Eiesland.

Trine gikk på amtskolen i tidligere Bakke kommune (nå Flekkefjord), og senere 2 år på Voss Folkehøgskule. Hun underviste en tid som lærer på Fjotland før hun giftet seg med Andreas S. Hunsbedt i 1921.

Samme år flyttet de til Hunsbedt, der Andreas overtok garden etter Sivert Hunsbedt.

På Hunsbedt bygde de nytt hus og ny låve. Andreas dyrka opp mye ny jord, og garden ble etterhvert stor nok til fem kyr. Trine og Andreas fikk fem barn; Ågot, Eli, Oddvar, Tor og Inger. I 1936 fikk Andreas hjernehinnebetennelse. Han ble sendt til Stavanger sykehus der han døde bare 56 år gammel. Andreas stod ikke i sykekassen og derfor måtte alle utgifter betales av Trine. De eide halvparten av en gard på Haddeland, og denne ble solgt da Trine ble igjen alene.

Selv om Trine var alene om å forsørge alle fem barna måtte hun betale vanlig skatt.

Trine fortsatte å drive garden alene, og barna måtte være med å hjelpe fra de var ganske unge. Mange av kyrne hun hadde ble høgt premiært

Den 17. mai!

*Det er syttande mai, det er høgtid og song,
det er jublande barnestemmer.
Det er flagg heist til topps på kvar einaste stong
det er flagg i små barnehender.
Det er fridomens dag som me feira kan,
det er vårt dette vakre og velklædde land.
Det er vårt, me kan syngja det høgt i frygd.
Me kan leva i fred, me kan leva i trygd.*

*Og ser me vårt land i vårdagens glans,
då auga så lett vil bli dogga.
Vakker er bygda, om det me er sams,
forstår me for dette å takka.
Forstår me å takka for fedrenes strid,
forstår me å takka dei som gav sitt liv,
for at fridom og fred me fekk eiga,
så me syttande mai nå kan feira.*

og flere kalveferdige kviger ble solgt til Jæren for god pris. Redaktør i Sandnes og Jæren Avis, Toralf Fanebust, var flere ganger i Kvinesdal og skrev mange stykker om Trine og hennes premiedyr. Trine dreiv garden fram til 1953, da Tor overtok den.

På grunn av sviktende helse flyttet hun ned til Kvinesdalsheimen i 1966. Hun hadde da hatt gikt i hendene i flere år slik at hun ikke kunne skrive eller drive med håndarbeid. Hun likte seg svært godt på Kvinesdalsheimen, og på grunn av sentralvarmen der ble hun bedre i hendene slik at hun tok opp igjen håndarbeidet og skrivningen.

Trine var svært aktiv i bondekvinnelaget i Kvinesdal. Hun skrev mange avisinnlegg om møtene. Også dikt og prologer ble det mange av og mest kjent er vel diktet om Kvinesdal, som seinere ble til Kvinesdalsangen.

*Dagen er fager med sol over tind
og med vårklædde bjørkelunder.
Med flagg som smell i den vårlege vind,
og song ifrå fugletunger.
Men sjølv om dagen er regntung og grå.
Me veit at bak skya er himmelen blå.
Kvart år får me dagen att på ny,
som vårdagens under ung og yr.
Med barn i jublande rekkjor
som fyller dei norske kyrkjor.*

Trine Hunsbedt

Ein hyldest til bondeyrket

*«Vår jord skal odlast og dyrkast på
av sterke og harde hender.
Så gutar kan føda og kleder få
og veksa til sterke menn».*

*Dei orda er store, det kan me forstå,
og likvel så må me vel sanna,
at jorda er ikkje så verdfull nå.
Tida er vorte ei anna.*

*Før var ein odelsgut gasta kar,
han gjenta så gjev kunne velja.
Nå vil helst ingen garden ha,
Mang ein gard er 'kje lett å få selja.*

*Men likvel så finn me sume endå
som jorda vil odla og dyrka.
Som har fått seg ein gard, den er
vakker som få.,
og av utmark og mye er den rydja.*

*Slik ein mann her i kveld i salen me ser.
Johan Vatland han heiter den karen.
Og kona, Gesine, ja ho og er her;
ho trufast har hjelpt han på gar'en.*

*Ho er ei av våre. Ho er smiland blid,
ho har born både små og store.
Og heimen er oneleg, garden er gild.
Me der ein vårkveld på møte har vore.*

*Me ynskjer til lukka med æra i kveld,
og kvelden er ein av dei store.
Må Noreg få fostra ein ungdom som lell,
trots motbør, vil hugleggja jorda.*

*Når våren nå sig over landet inn,
då ser me det herlige under.
Det grønnes på mark, og i den vårlege vind
sprett det lauv bå' i lid og lunder.*

*I den jord som i vinter var iskald og hard
vil der veksa dei venaste bloma.
Og me veit at då landet i trengsler det var,
då gav jorda oss mat til å leva.*

*Så gjev me vår hyldest til garden i kveld
og til dei som på den vil leve,
til dei som den vyrdsler, bå' kvinner
og menn,
me ynskjer dei signing i streve.*

Trine Hunsbedt

RAFOSS
TURISTHOTELL

4480 Kvinesdal Sentrum - Tlf.: 38 35 03 88

SIVERT HUNSBEDT:

LEVNETSØP

Sivert Hunsbedt var født 15. mai 1853 - død 11. september 1949. Han var gift med Eldri Hansdatter født 14. juni 1854 i Våge sogn, Gudbrandsdalen - død 11. september 1943. De giftet seg i 1874 og var gift i 70 år. De fikk 13 barn - 10 gutter og tre piker.

Siverts håndskrevne manuskript ble overlatt Ruth Hunsbedt fra hennes mann, Arvid Hunsbedt, som anmodet henne på dødsleiet som den han ville ha til å ta hånd om hans arkiverte brev og nedlåste papirer, som lå i hans barndomshjem, Gunstensli i Fjotland.

Arkivet er ikke gjennomgått før år etterat Ruth flyttet til Eidsvoll, sitt fødested. Ruth Hunsbedt har skrevet av manuskriptet på datamaskin slik Sivert Hunsbedt har skrevet det ned og med den rettskrivingen han brukte. Mot slutten av manuskriptet gikk han over til en blanding av ny og gammel rettskriving.

Eidsvoll, 26.10.1992

Del I - 1853 - 1932 -43.

At skrive sit levnetsløp har sine vanskeligheter, naar man ikke har sin dagbok at følge, men maa hjelpe sig med en god hukommelse og sprete opteknelser.

Ifølge min daapsatest er jeg født den 15. mai 1853 av foreldrene Lars Torkildsen Veggeland og Berte Gurine Aanundsatter Vatland. Min fader var født i Fjotland sogn og min moder i Kvinesdal. I mine første barneaar eiede og bodde mine forældre paa gaarden Stensland i Kvinesdal, de hadde i alt 8 børn, 7 gutter og 1 pike. Jeg var den tredje fra den yngre side.

Vaar gaard var en utpræget heiegaard, saa det var mangengang at åringerne var daarlig og særlig korn var litet skikket til menneskeføde, det hente ofte, at sne og kulde begynte saa tidlig paa forvinteren at det frøs til i kværnebekkene, saa man fik ikke malt nødvendig brødkorn for vinteren. Vel var der en større kvern i Stenslandsælven ved Furøina, men ogsaa der gjorde frosten sig gjeldende saa man maatte innskrenke sig til at male i pottevis til de allermest trengende, saa det for mange, der sat med stor familie blev altfor knapt med brød og av den grund maatte ty til poteterne, som hovednæring saa lenge de varet.

Trods jeg vistnok var ganske liten, husker jeg alikevel at far la op en liten kværn paa stuebordet, der paa øvre sten blev fæstet to lange staker, som mine to ældre brødre begynte at hale i og paa samme tid begynte øvre sten at entre rundt, dette fremkalte et saadant rabalder i stuen, at jeg blev red og satte i at graate i vild fortvilelse,

mor tok mig da og trøstede mig, og viste mig melet der kom frem under stenene og at der kunde bli gode kaker av det, jeg lot mig derfor trøste, og kakene smakte vist godt, ja, kanhende bedre end nu, med sine siktemelskaker med rusiner i.

I min spede barndom blev jeg nok stærkt angrebet av kighoste og vel ogsaa andet, for jeg husker forskjelligt fra den tid, hvis nogen støte til mig eller paa anden maate fik mig til at graate blev det alltid saa mørkt syntes jeg, og da jeg vaagnet igjen laa jeg i min seng med moder foran mig, dette gjentog sig ofte i aarevis, men doktorhjelp i den tid var vist meget skjelden, og særlig her, da man nok trodde, at jeg saa alikevel ikke kom til at leve lenge. Nuvel, jeg levede fremdeles, trods tynd og spinkel, og i 8 aars alderen maatte jeg være med og passe kreaturer.

Paa gaarden Stensland var der 7 opsittere i min barndom, de hadde sit kreaturer i fellesbeite, da bumarken ikke var delt, gjætingen var felles for alle bruk i forhold til brukets størrelse og det antal kreaturer hvert bruk kunde ha. Den tid var der meget med ulv, saa en kunde høre dens ulvehyl dagen lang, særlig i tyk og skoddet veir, derfor maatte man være to og tre kjuringer og ikke slippe kreaturene videre end at man hadde god oversikt til alle sider, og til stadighet gik en kjuring foran og en efter kreaturflokken og skraalet mest mulig for at holde ulven paa tilbørlig avstand fra kreaturflokken, men trods vi holdt god vakt, fik ulven alikevel en dag tat en vedder fra os, saa vi fik ikke mer igjen av den end nogle skindbeter.

En liten episode fra den tid maa jeg fortelle:

Det var flere ganger vi saa reve-mor med sine unger, og en dag saa vi en reveunge krøp ind i en ur, den vogsne piken der var min medhyrde forsøkte at faa den ut, men forgjeves, saa skulde jeg, liten og spinkel som jeg var, krype ind i uren og dra revungen ut, men ak og ve! Hullet var trankt at komme ind i saa piken puffet mig lenger og lenger ind i hullet, til jeg naade reveungen, og med denne i haand skulde jeg da se at komme utigjen, men umulig, piken trak og trak, men likelite hjalp det, der sat jeg fast, som korken i en flaske, piken hadde tilslut bearbeidet mig for at faa mig ut igjen, saa jeg verket i hele min krop, som den skulde være i synder-slit, da alt synes være haapløst, begynte piken at jamre og graate, jeg syntes da meget synd om piken og prøvet paa et vis at lirke mig ut av hullet og tilslut kom jeg da ut og til og med med reveungen i haanden, at piken blev glad er saa sluttelig, men min krop efter denne batalje var nok slig, at jeg nok lot reveungerne i fred siden.

Da jeg var 10 a 11 aar blev jeg hyret (steed) bort til en gaard, hvor jeg om sommeren skulde gjæte kreatur-ene for to gaardeiere, her var beitemarken liten og meget kreatur, saa det var meget anstrengende at gjæte her, saa det var nok ikke frit for at jeg av lengsel og overanstrengelse fælte mange taare, som kun creaturene var vidne til. Hos min ene husbond hadde jeg det godt i alle maater, men hos den anden, som jeg var hos anden-hver uke, var det mindre bra.

Saa en dag jeg var hos min gode husmor sier hun, du min lille, kjære gut, si mig hva det kommer af at du i de første dager af uken du er hos os synest at være saa hungrig, ti du er ellers saa lite til mat? Hertil svarte jeg intet trods hun gjentok spørsgmaalet flere ganger. Saa sier hun, det er ikke ret fat, du feiler noget, troe ikke at du lurer mig! Saa en dag jeg var hos den anden husbond kommer hun ut i skogen til mig og sier: lat mig faa se indholdet av din mattine, men jeg undrog, saa grep hun tinen og undersøkte indholdet.

Da jeg kom hjem om kvelden fryktet jeg følgerne og de uteblev heller ikke, da jeg som vanlig skulde tilbords og spise var der sat frem en smøramber den indeholdt mange pund smør samt brød, ost og andet end jeg var vant med der, som regel en tynd ørliten smørskive paa en flatbrødbite. Jeg blev sluttelig skamfuld og lot den flotte anretning staa urørt, men alikevel naade min gode husmor sin hensikt, saa jeg fik mat nok efter den tid.

Da jeg var 11 a 12 aar blev jeg hyret bort som gjeter til en gaard i et andet sogn, der var jeg i to sommere og hadde det meget godt, men mat-mor var en ældre ædel og dypt kristeligsindet kvinde, der synest at være til bare for at glæde andre. Trods saa mange aar er svunden siden den tid, husker jeg hende godt alikevel. Var jeg bedrøvet trøstede hun mig, var jeg glad glædede hun sig med mig, tok jeg feil i et eller andet var hendes milde bebreidelse og retledning mig en lov, som jeg med glede efterkom, hvær dag jeg var paa skogen med

kreaturene, fik jeg min lektie at lære i en av mine skolebøker, om aftenen da jeg kom hjem maatte jeg under katekation og, hvis jeg hadde været riktig flink til at lære mine lekser godt og forklare dets inhold, saa fik jeg altid en paaskjønnelse, enten en ekstra madret eller andet hun hadde ved haand.

Husfaren synes ofte hun var for stræng med mig i boklig lærdom, men hun holt ved sit, og mig skadet det ikke, saameget mer, som jeg hadde vist let for at lære. Min husbond hete Ommund og husmor Marthe, de hadde to vogsne sønner, den ene kalte de store Ola og den yngste lille Ola, enskjønt den yngre var større end den ældre. Gaarden hete Øigar og laa i Eikebygd sogn.

Denne gaards bumark var smal og langstrakt og naadde op paa heia, saa det jo undertiden var enslig nok der allene med sit kreatur, men jeg hadde alltid noget at bestille, var det ikke mine bøker jeg tevlet med, byget jeg små veier, bruer og vanledninger og saaledes gik tiden.

En episode fra den tid skal jeg fortelle:

Det var en dag jeg var paa heia med kreaturen, det var middagstid, saa kreaturen laa og vilte, jeg var syselsat med min veibygning og tenkte paa fred og ingen fare, men saa kom der frem to mend, to svære rigger og begynte at eksaminere mig, om jeg ikke visste, at mine kreaturer laa paa deres bumark og av den grund skulde de nu ta creaturene fra mig, da de førte et brutalt sprog, tok redselen mig og jeg tilbens i vild flugt og med graatqual stemme og raapet

mor, mor! Mor var nok millelengder fra mig, men alikevel mor, mor! Som jeg løp i vild redsel fikk jeg høre bak mig, at nogen løp efter mig intil jeg blev grepet i trøien bakfra og standset. Jeg vendte mig om og fikk se at det var den ene av de to mend der var kommet til mig. Det første han spør mig var: Om jeg aktede at løpe fra creaturene op paa ville heia? Hertil svarte jeg ingenting, men mit redselsfulde ansiktsuttrykk hadde vist git ham at forstaa, at de hadde drevet spillet vel vit, saa han begynte at godsnakke med mig, saa han tilslut fikk mig til at gaa tilbake til creaturene, men da vi kom der begynte den anden i et truen-de sprog igjen, men den der hadde ført mig tilbake, gav ham vink om at være taus.

Da jeg om aftenen kom hjem til min husmor sjønte nok hun at der var noget iveien med mig, du har graat meget i dag og nu sier du mig hvad der feiler dig? Af erfaring viste jeg godt, at min husmor ikke lot sig avfeie med min taushet, hun vilde vite sandheten. Saa forklarte jeg det hele.

Saa sier hun, du skulde bare ha kommet hjem, saa kunde opsitterne paa gaarden V. ha beholdt kreatur-ene, vi skulde snart faaet kreaturer igjen. V. er en stor gaard med meget kreaturer, og de passer det slet for baade indmark og utmark, saa fordelene skulde ikke ha blit deres om de hadde vaavet at tat vaart kreatur, men det verste av alt er deres optræden mot dig paa heia, var det som min barnlige glede og tilfredshet hadde lit og mistet noget, da jeg igjen kom paa det sted, hvor de to mend hadde skremt mig, mindet kom igjen.

Til afveksling kom jeg i besiddelse av en liten harevalp, som var mig til megen moro, jeg delte trolig mit matforraad med den og søtost var den begjærlig efter, men trods min ømmeste pleie og opvartning løp den en vakker dag fra mig.

Andre aaret fik jeg tak i to harevalper, bygde hus til dem og fodret og passet dem godt paa alle maater, den ene viste sig taknemlig og spag, saa jeg ofte fik lov at klappe og lege med den, men den andre viste sig rebelsk og en dag strøg den av gaarde, jeg slippet ogsaa den andre, den nød frihet en tid, men kom stadig igjen til sit hus om aftenen.

For at skjønne mere paa hans trofasthet bant jeg et rødt band om hans hals og vi leved i fredelig forstaaelse intil høsten da jeg maatte slutte at gjete paa heia, tok jeg den med til hjemmiejordet og slipte den i en kornaker.

Saa en dag sier min husbond, ja nu er det lenge siden vi har hat mærke av haren i kornakeren, jeg saa den nok av og til titte frem av kornakeren med sit røde baand om halsen, men den lot sig ikke fange, den var altsaa allerede blit sky.

Saa en sen høstdag, aakeren var høstet, skulde jeg op i liene og hente hjem gjeterne, da saa jeg min lille hare med sitt røde band om halsen sitte ved en sten, men da jeg nermet mig tok han avsted og dette var det siste jeg saa av ham. Nu led det saa langt paa høsten, at kreaturene skulle settes ind for vinteren og jeg reiste hjem til mine forældre.

Min husmor prøved paa al vis at faa mig til at love at komme igjen til dem det tredje aar, men da mine forældre hadde solgt sit hjem paa Stensland og kjøpt igjen en større gaard paa Egeland øvre, turde jeg ikke love noget før mine forældre hadde sakt fra, desuten skulde jeg gaa til konfirmation neste sommer og da blev jeg antagelig hjemme. Min husmor gav mig paa reisen mange lovord, og ønskede mig alt godt i fremtiden og, at jeg fremfor alt ikke maatte glemme den fælles fader som værner os fra alt ont og er vaar trøst baade i medgang og motgang.

I de aarene vi bodde paa Stensland var det smaat bevent med skolegang, vi hadde fjorten dage omgangsskole paa gaarden og videre fjorten dage paa en anden gaard, men da der bare var skole om vinteren var det vanskelig at komme gaard imellem, derfor blev det vel helst bare de fjorten dage vi hadde skole paa egen gaard.

Læremidlene var smaa og faae. Skolelokalene mindre hensiktsmessig, lærerne var vel heller ikke av de bedste og de hadde vel heller ikke meget for sit stræv.

Jeg husker godt vaar gamle, koselige lærer, da han om morgenen havde songet et salmevers og hørt os i lektierne, sat han for det meste i ovnskroken og grov paa judetræsko, blev vi for svære til at larme, traatte han i gulvet med et utraap: Stille Børn! Og saa fortsatte han med træskogravingen. Saa gik den ene dag og saa gik den anden. Jeg husker godt, da jeg var blit saa velstaaende, at hadde faaet mig tavle og griffel, jeg

hadde megen løst at lære at skrive og regne, saa tavlen blev nok brukt, kahnende baade i tide og utide. Skrivepaper var vel den tid nermost at betrakte som luksus, det var bare de mere velstaaende der hadde raad til at skaffe sine børn saadant.

Jeg var vist i lei av 12 aar, da en del gaardbrukere slo sig sammen og fik en teologisk student til at holde privatskole for endel børn. Det viste sig at denne herre var meget flink. Der kom gutter paa 14 a 15 aar, der hadde gaaet i den almindelige skole i den skolepliktige tid, men var erklært av sine forige lærere som umulige, at faa lært, men det viste sig, da de kom i denne skole lærte de baade at skrive og regne ganske godt.

Jeg fik av denne lærer overtat tre ark papir av stor format, det ene halvdel ark skrev han av to regnetabeller, de to hele ark benyttet jeg til øvelse i skrivning og det andre halve ark jeg hadde igjen blev brukt til skjønnskrift ved eksamen.

Ved skriveøvelsen begynte han altid med, at styre elevenes hender, og naar han fik denne saavidt i øvelsen, at bokstavene hadde antat den rette form fik eleven utføre skrivningen paa egen haand, dog med stadig eftersyn. Det var utrolig hvor fort elevene lærte paa denne måte at skrive. Jeg kunde jo skrive lit, før jeg kom i denne skole, men det var gammel-norsk skrift, saa jeg maatte nu begynde med latinskriftræk, men alikevel med mit forbruk av 2 ½ ark papir var jeg blit en hel liten skribent, saa ved eksamen, fik jeg min lærers ros i alle fag, og særlig i rekning og skrivning.

Som før sakt hadde mine forældre kjøpt et gaardsbruk paa Egeland, saa da høsten kom fra Øigar, maate jeg sluttlig begynde paa skole i Liknes, jeg var vel 13 ½ aar gammel. Jeg mindes godt den dag jeg kom paa denne skole, jeg satte mig paa allernederste plads og da jeg hadde sittet nogen minutter kom læreren bort til mig og sae: Ja saa, saa vi har faaet en fremmed gut paa skolen i dag, jeg vil haape du er flink og snild, men i dag kan du jo ikke følge med i lektierne ved avhøringen, men tror du, at du i dag kan være med og svare, saa rek op haanden, saa skal jeg høre dig.

Da saa katekationen begynte, sat jeg en tid rolig og hørte paa og jeg maa tilstaa, at en hel del av disse større børn, gutter og piker, ikke var videre lankt fremme i lærdom, trods de forholdsvis hadde god skole. Det er klart, at jeg til at begynne med var uvant med mange børn, og meget tilbakeholden, men saavit - jeg husker ved et spørsmaal, læreren gjorde til en større gut, der ikke kunde svare, rakte jeg haanden op. Læreren kom til mig og sae, nu min lille gut, kanskje du kan svare? Jeg svarte tydelig og høit, da sae læreren: riktig, riktig min gut, og kort efter ga mig flere spørsmaal, som jeg svarte riktig paa. De større gutter satte i en haanlig flir, og tenkte nok at denne heiegutten skal vi snart gjøre kaal paa.

Nu kom timerne med undervisning, skrivning og rekning. Da jeg holdt paa med skrivningen kom læreren bort til mig og saae paa min skrift og sier saa: Du skriver jo nydelig!

Og da regnetimen kom fik jeg et enkelt additionsstykke, men dette var færdig før læreren godt fik vendt sig, og saa gik det flere gange i træk intil læreren sae: du kan nok løse vanskeligere opgaver ser det ut til. Det var ikke, slik da, at de flinke elevene sat høiere paa benkeraderne. Misundelsen blev stor da læreren flyttet mig nok saa lankt op paa benken vi sat paa.

Da vi saa var fri om eftermiddagen og kom ut begynte de større gutter at krangle, jeg undrog dem og til slut var jeg kommet ind paa kirkegaarden blant graverne, for om mulig at finne et fristed, men saa med et kommer flere gutter der og truer, at naa skal heiegutten faa riktig juling! De som var født i dalen syntes den tid, at de var meget bedre end de som var født paa en heiegaard.

Juling! Ja, den fik jeg da ogsaa meget grundig, saa hadde ikke vaar nabo Mikal (halte Mikal som han kaltes) kommet mig til hjelp, saa hadde jeg vel faaet enda mer, men Mikal hadde altid en god stok med sig, og da den begynte at gjøre sin virkning paa ryg-avlerne deres, tok de til flukten. Mikal ropte efter dem: "Pakket, vilde de kanske drepe gutten"!

Da jeg kom hjem skjønnte nok mor at der feilet mig noget, men jeg sae intet, og om aftenen, far var da ogsaa hjemme, kom Mikal til os, og da tenkte jeg, nu blir det vel leven, og jeg som hadde mere end nok med min saare krop, Mikal sier til far, vil du taale, at de fantunger behandler din søn saa stygt? Far sier, hvad mener du? Og saa forteller Mikal hele historien og føier til, at din søn hadde ingen skyld i dette, det sier de alle som saae dette. Neste dag jeg kom paa skolen blev der jo en del opvask om dette, og kamphanene selv syntes vist at de ikke hadde utført nogen heltegjerning, saa megetmer, som de senere blev kjække gutter mot mig.

Og læreren var grei og forstandig mand, som lod det hele passere med en liden tilrettevisning og ubetydelig avstraffelse og lot saa det hele gaa i glemmeboken.

Jeg blev ikke lang tid paa skolen her, mine forældre hadde bestemt sig til at reise til Haugesund for vinteren og late avlingen paa vaar gaard ligge urørt til vaaren, for da at selge den ved aksjon og derved faa ind endel kontanter.

Min far hadde hest og kjøregreier, saa vi reiste landeveien over Jæderen til Stavanger, hvor far solgte hest og kjøregreier og drog videre til Hauge-sund. Min far har nok tenkt, at drive fiske, men imidlertid tok han arbeid ved grubedriften paa Vigsnes, for senere at gaa paa sildefiske. Vaar familie bestod av far, mor og tre gutter av hvilke jeg var den ældste. Jeg fik ogsaa arbeide paa Vigsnes, som skeidegut. Min far var ikke lenge paa Vigsnes, men begynte paa sildefiske og var noksaa uheldi, hva fortjenesten angaar, jeg hadde jo arbeide paa gruben med at sortere malm, men da vi ved dette arbeide ikke hadde betaling for andet end den første, anden og tredje sort koppermalm vi kunde samle, saa var fortjenesten noksaa varierende. Kom der væsentlig graafjeld op av gruben, blev der som regel slaksmaal mellem gutteflokken og resultatet blev at de større gutter karede til sig malmen og lot de andre beholde graafjellet, og da førstesort var bedst betalt for skeidengen pr. tønne, blev det som regel de større og frekkeste gutter som altid vant seier her.

Det var av gutter strenkt forbudt at komme ind i grubestullene, men alikevel, naar driverne i gruben var kommet op og gikk hjem til middag, var de større gutter snart færdig til at gaa ind i gruben, finde sig en lampe og gik ind til haspegulvet, hvor malmen var heiset op, valgte sig de bedste malmstykker for at trille ut i sin bingeplass. Dette ærgret de mindre gutter og de som ikke vaavet sig ind i gruben grundet forbudet.

Det var da en dag jeg hadde havet meget litet at gjøre grundet malmangel, saa tenkte jeg, der er jo saa mange av gutterne som bryter forbudet og idag har jeg omtrent intet tjent, jeg vil, naar grubearbeiderne gaar utav gruben til middag se, at hente mig noget malm selv, som tenkt saa gjort, jeg gaar ind, men kunde ingen lampe finde, men alikevel gaar jeg ind, saa med et var det som en usynlig haand holt mig tilbake, jeg ser ned i mørket og fik se et lys nede i avgrunden og tillike at jeg stod med den ene fotlengdes halvdel utover haspegulvets aapning, jeg kastet mig i redsel baklens og krøp ut igjen intil dagslyset naadde mig og kom saaledes helskindet fra denne avfære. Dette var første gang jeg skulde trodse forbudet og blev sluttelig ogsaa det sidste.

Da vaaaren kom reiste mine forældre hjem igjen, og vi tre gutter var meget glad ved at komme hjem igjen til vaar gaard, det hadde ialfald for mig været en travel vinter og desuten hadde jeg jo forsømt skolen, som jeg hadde saa kjær. Nu hadde vi 1868 og jeg skulde det aar gaa til konfirmation. Paa samme tid som vi hadde en større gaard at drive hadde vi som regel to hester, saa jeg var meget ute med dem i skyds, tiden for mig til læsning blev liten, men jeg tror det gik godt alikevel, da vaar prest altid var venlig mot mig og ofte gav mig ros.

Fra den tid har jeg et minde jeg vil fortelle:

I stolen i kirken som jeg sad, under prestens overhøring, sat ogsaa en gut som hete Ola, denne gut kjente mig godt fra den tid vi gik sammen i skole paa Stensland, denne gut hadde en hvis tillid til mig, han var meget daarlig til at lære, men jeg hjalp ham med svar, naar presten spurte ham, dette fik jeg av og til knub for av presten, dog gik det forholdsvis bra for Ola saalenge vi sat sammen i kirken, men da den dag kom at vi skulde ta avgangseksamen, enkeltvis paa prestens kontor, gik det galt for Ola, da han kom ut av prestens kontor spurte jeg ham om hvorledes det gik, aa jo sae Ola, presten vilde jeg skulde læse fadervor og det kunde jeg ikke, og derfor maa jeg gaa et aar til.

Jeg prøvde at trøste ham, men han svaret: "Det var leit at eg inkje slap, for eg skulde gipte meg til hausten." Da jeg kom ind paa prestens kontor, rettet han et enkelt spøragsmaal til mig som jeg besvarte, derefter sier han de vanlige ord: "Du faar slippe," og glad blev jeg.

Som før sakt hadde jeg i sommerens løp hat liten tid til at studere mine lektier, og derfor høstet jeg nu frukterne av at jeg før hadde lært mine bøker godt, og videre husket jeg, min gamle husmor Martha Øigar, der hadde saadan omtanke for mig i boklig henseende, saa nu høster jeg fruktene derav.

Jeg var alsa nu paa det 15 aar, og da jeg om høsten blev konfirmert begynte jeg at arbeide paa et veianleg Hunsbedt - Jerdalsmo, først som medhjelp for opsynsmanden og senere som "borgut" og andet lettere arbeide.

Da jeg en tid hadde arbeidet her blev jeg flyttet til vestre dal paa veianlegget Breimo - Helle, jeg hadde vesentlig der samme arbeide. Vi hadde paa anlegget en smed, som var meget henfalden til drik, i smien hadde han som regel liggende en brendevinskagge som han til sine tider benyttede slig, at han ble liggende ved siden av brendevinskaggen, av den grund var det ofte vanskelig at faa kvest mineborene, og derfor begynte jeg selv at øve mig i borvæsning, dette gik utrolig godt, saa veiarbeiderne om en tid begynte at gi mig ros, forfengeligheten pirret mig og jeg fortsatte at øve mig, men da der den tid benyttedes bare jernbor, som maatte staa settes, var det til at begynde med vanskelig at faa staalet til at sidde godt paa jernstangen, men jeg vant tilslut ogsaa over dette.

Jeg fikk stor løst til at bli smed, ja det hendte de dager, at jeg var i smedjen lenge før arbeiderne om morgenen var mødt til arbeide. Smeden hadde som regel laast smien, men jeg fant paa raad og krøp ned i skorstenen, saa naar smeden kom hadde jeg staalet og væsset op hele haugerne med bor.

Til at begynde med var smeden vel fornøiet med dette, men da han fik høre at folkene roste mit arbeide, fik bjellen en anden lyd. Saa naar han hadde tat lit vel meget av dunken var det ikke godt at gjøre ham tillags, saa det hente, uten aarsak fra min side, at jeg paa en ublid maate blev lempet utav smidjen. Nu hente det, at smædens moder dødde og smeden skulde reise hjem i begravelsen, (smædens moder var enke efter lendsmand.)

Da han reiste hjem, skulde jeg vikariere i hans plads til han kom igjen. Smedarbeide var akkordarbeide, og jeg skulde ha hvad jeg fortjente mens han var borte. Da det drog lang tid til han kom igjen, blev jeg imidlertid beordret til, som smed, at gaa over til et andet veianleg nemlig: "Galdal - Fjotland", alsa østre dal. Smeden i vestre dal kom igjen, men jeg fik aldrig noget for den tid jeg hadde vikariert i hans sted.

Paa veianlegget Galdal - Fjotland - eller Aasemo hadde jeg det bra, vel kunde det være hart nok somme tider med arbeidet, men saa var der da tider imellem jeg hadde mindre at bestille. Vi arbeidet ved gaarden Veggeland og da fik jeg en mindre gut der fra gaarden til at bære bor og ellers av og til, at hjelpe mig i smidjen, denne gut var en riktig liten vildmand.

Som den ældre og hans mester, maatte jeg av og til se ham tilrette lit, men han tok nok ikke særlig stor notis av mine formaninger. Det var nu sommer, og naar vi hadde god tid øvede vi os i badning og svømming, jeg var allerede en god svømmer og gjorde mange kunster uti vandet, dette irriterte min lille ven, da det gik smaat med hans svømmekunst, saa jeg flere gange maate berge ham i land igjen.

Paa Veggeland bodde mine bedsteforældre, som ganske ung hadde jeg ofte i flere dager itræk været hos bedstemor og bedstefar. Bedstefar var en høi bredskuldret mand, han gik bestandig med knebukser med sølvknapper ved kneene paa buksene og kort trøie med blanke knapper, nu da jeg arbeidet paa veianlegget, var

bedstefar blit gammel og krocket, bedstemor var nu døv for lenge siden. Det var ofte, naar jeg var og fisket i elven ved Veggeland, at jeg traf min gamle bedstefar som ogsaa fisket, han var nu gammel og stiv i benene og ikke orket at gaavidre, derfor blev nok ikke fiske saa rart for ham, jeg tok derfor den fisk jeg hadde faaet og gav ham og da lysnet han op og takket, som om jeg hadde git ham en stor gave. Jeg tenkte, stakkers gamle bedstefar, der skal ikke meget til for at glede dig.

Paa dette veianlegget var jeg i ca. 1 ½ aar, saa blev jeg sent over til et veianleg i Gyland sogn ved gaarden Ekaas - Egeland, da vi var færdig der blev jeg sent til Soggendal ved et jernbaneanleg Regevig - Blaafjeld, alsa et jernbaneanleg til nogen jerngrube ved Blaafjeld. Da der i aarene 1870 - 71 var meget trangt om arbeide blev jeg hjemme endel av vinteren 71.

I denne tid var daglønnen meget lav fra 1 mark og 12 skilling for 10 a 12 timers dag. Mine forældre hadde nu flyttet fra Egeland og bodde en tid paa en gaard de hadde kjøpt som hete Hunsbedt, vidre solgte de denne og kjøpte igjen en gaar kaldet Lie, vidre hadde far kjøpt en større jordteig paa saakalte Jerdalsmonen, han hadde kjøpt hustømmer og var ment paa at bygge hus fra Jerdalsmonen, og selge Lie igjen til en av sine ældre brødre.

Far døde den 8/4 -1871 - 54 aar gammel, og Jerdalsmonen blev solgt til fremmede, og Lie var solgt til min bror, jeg blev da hjemløs og maatte se til at vandre ut, men hvorhen var da et

vanskelig spøragsmaal i denne trange tid, da her var nesten ikke arbeide at faa nogen steds. Jeg og mit søskende barn, der var endel eldre end jeg blev enig om, at ta østover for at søke om arbeide, alsa vaaren 71 drog vi landeveien til Mandal, men der var intet arbeide at opdrive, saa tok vi landeveien til Kristiansand S.

Der laa vi nogle dager for at høre efter arbeide, der kom vi i kjendskap med en bonde fra Randesund, denne leiede mit søskende barn til vaarandsarbeide, men da det var noget tidlig at begynde dette arbeide, fikk han foreløbig bli med denne mand, at hjelpe sig med noget murarbeid til vaarvindsarbeidet begynte, naar dette var ferdig skulde han faa arbeide med borkefletning. Trods jeg ikke hadde faaet arbeide reiste jeg med mit søskende barn til Randesund, der blev jeg henvist til en større bondegaard for at prøve at bli med i vaarvindsarbeide.

Jeg traf manden og sae mit ærinde, han betraktet mig, syntes vel jeg var spinkel, men spurgte mig saa, om jeg var vant med gaardsarbeide og om jeg var vant til at styre hæster? Hertil svarede jeg ja. Saa sier han, du kan faa arbeide isteden for min søn, som skal paa eksersis, men det er fortidlig at begynde vaararbeide enda, kom igjen om nogle dager.

Dette var jo forsaavidt vel, at jeg var lovet arbeide, men da jeg reiste hjemmefra hadde jeg en daler til reise penger, jeg hadde nu været underreis flere dager, saa min kassa-beholdning var tom og min mave var det ikke stort bedre med.

Jeg gik da tilbake til mit søskende barn og sae hvorledes min stilling var, men ikke blev jeg der budt arbeide og heller ikke mat, da det var mot aften tok jeg min rygsæk paa akslen og gik bort i en birkeskog og satte mig med ryggen mot et træ, da jeg nu var baade træt og sulten, sovnode jeg vistnok snart der jeg sat, og vaagnede ikke før solen sken paa mig, i søvne syntes jeg at ha hørt deilig sang, og riktignok, da jeg vaagnet og saa mig om fik jeg se og høre en hel del smaa fugl i træerne, der slog sine løstige triller. Da laa jeg og tenkte: Gid jeg var saa lykkelig og glad som disse smaa sangerne synes at være! Jeg begynte, mens jeg laa under træet, at tenke over min stilling, at bede om mat turde jeg ikke, jeg tok da den beslutning at gaa tilbake til den mand der hadde lovet mig arbeide, da jeg kom der, var manden ikke hjemme, men jeg møtte en voksen datter. Hun bad mig ind og bød mig at sette mig ned paa en stol, og som hun gik der paa gulvet stirret hun noksaa skarpt paa mig, men saa med et gik hun ut i kjøkkenet og i saadan fart, at hun glemte at lukke dørene efter sig. Da hun kom til kjøkkenet, hvor moren var, sier hun, du mor, den gut som var her og vilde ha arbeide sitter nu inde i stuen, og han er bestemt sulten, du maa gi ham mat, ja sier hendes mor, han skal faa mat strakst.

Om en kort stund kommer piken ind med et stort bræt med kaffi og smørebrød og bad mig veresaagod at gaa tilbords og forsyne mig av maten. Sluttelig turde hun ikke bede mig to ganger, men jeg turde ikke spise efter trangen hos mig, men saavidt, at den

værste hunger var tilfredstillet, da jeg var red for, at de skulde tro jeg var en storæter. Jeg blev nu værende der bort over dagen, intil manden kom hjem, saa sier piken til sin far, far, du kan late denne gut begynde at rydde op og ordne i vor hage og ellers finde paa andet arbeide til ham indtil vi kan paabegynde vaarvinna, hertil var manden villig, og jeg begynte andre dagen at ordne med hagen, og piken viste mig hvorledes hun vilde ha det gjort.

Da saa nogle dage var gaaet sier manden en dag til mig, du kan ta hesten og gaa til smeden og faa den skoet, jeg sae, jeg skal skoe den, manden saa lit tvilsomt paa mig og sae, ja, kan du greie det saa?

Hans hest var en ung fole av gudbrandsdalsrase, stor, men godmodig av sig, den hadde neppe vært skoet før. Jeg gik da i mandens smie fant op nogen hesteko der og lavede dem til saa de passet efter hestens hover, naar dette var gjort, tok jeg ut hesten og gjevnode til hovene paa den, saa begynte jeg at legge under skoene, nu tenkte jeg, det blir vel spetakkel, naar sømmene skal i hoven, men mærkelig nok, jeg lagde hoven paa mit knæ, slog skoen paa uten at hesten viste det mindste tekn til urolighet, da saa skoene var underlakt og hovene pusset, slenkte jeg mig op paa hesterygen og skulde ride "skospranget". Da jeg kom tilbake til gaardsplassen stod manden der og spør mig, har du alt været hos smeden med hesten og faaet den skoet? Nei, sae jeg, det har jeg selv gjort, men jeg var av og red skospranget for at prøve om der var nogen mangel ved "skoningen". "Skospranget" sae han, og satte i en latter.

Nu led det til den tid vi skulde begynne med det egentlige vaarbeide, og en dag sier manden til mig, at jeg kunde ta hest og harv og begynne paa harving av det som var pløid høsten før, dette gjorde jeg, og da det led bort mot middag, kom manden til mig for at se hvorledes arbeide blev utført, jeg spør ham saa hvorledes han syntes om arbeidet og føiet til, at vi gjorde det saaledes paa min fars gaard.

Hertil svarte han, at arbeidet vistnok var bra, men han syntes det gik noget sakte. Ja, sier jeg, jeg tør ikke drive denne unge, uvante hesten haardere. Hertil svarte mannen med et spotsk smil, jeg vaaver nok hesten, bare kjør paa!

Jeg merket nok paa hesten, da vi gik hjem at spise middag at den hadde faaet mer end nok av harvingen allerede. Nu, da vi kom paa akeren efter middag satte jeg farten op, men da det led mot kaffetid vilde ikke hesten mer, den stod bom stille, og pisen vilde jeg paa ingen maate bruke paa den, manden saa nok der var lit ugreie paa akeren og kom bort til mig og spurte, hvad der var i veien. Jeg sae, at i mit hjem hadde de altid baade en og to hester samtidig, baade gamle og unge, men jeg var altid advart til at være snild med hestene og særlig de unge som var lidet trænet, da de gik snart træt om ikke kjøreren passet farten for dem.

Siden den tid hørte jeg ikke andet end godt om mit arbeide, baade mand, frue og datter var meget snille mennesker, og kostholdet var mer end almindelig godt.

Vi var nu ferdig med vaarbeide og jeg maate reise derfra, men hvordan? Jeg reiste da over fjorden til Kristiansand S. Gik der etpar dager uten at faa mig noget at gjøre, saa en eftermiddag jeg gik paa gaten traf jeg en herre der tiltalte mig, jeg kom i snak med ham og sae, at jeg søkte efter arbeide, han saae nærmere paa mig og sae, end om jeg kunde skaffe dig arbeide, han forklarer at han var veiopsynsmand og at de holdt paa med noget avpusningsarbeide paa østveien fra Lund, Justnes og Føreide, jeg begynte da i arbeide der, men daglønnen var 1 mark og 16 skilling, saa det blev jo ikke meget at flutte sig av, naar losi, mat og nødvendige klæder var betalt.

Da jeg saa hadde arbeidet der en tid sier opsynsmanden en dag til mig, ja, nu er vi ferdige med pudsingsarbeide, saa jeg har ikke mere arbeide til dig her, men vi skal nu flytte vaart mandskap her over til Fuskeland i Mandalen til et veianleg vi har der, vil du, saa kanskje jeg kunde skaffe dig arbeide der. Jeg mottog naturligvis tilbudet med tak.

Saa kom jeg ̊ alsa til Mandalen, at komme ind i et akkordlag var vanskelig, men jeg fik da noget dagarbeide en tid, intil jeg isammen med en hel del arbeidere ved anlegget fik ordre om at reise op til Løvdal i samme dal, da der fra Voon skulde paabegyndes en veiundersøkelse helt op forbi Bjelland sogn, dette arbeide var undertiden noksaa anstrengende og tillike et fælt klæslit, at ta sig frem i flye fjeld og delvis i tykke gran og furuskog, saa naar vi om kvelden kom til vaare logi var vaar klæning nok saa

isønderrevne, men vi var flinke med naalen og selv utbedret og med en bot døttet de verste huller. Min arbeids og losi kammerat var en liten svenske (Karl Nilsen) denne var nesten en fagmand i skredderi. Da vi nu var færdig med dette undersøkelsesarbeide, blev vi beordret at reise til Egersund for undersøkelse av veianlegget Egersund - Tengs, der led nu mot høsten og da vi var færdig med undersøkelsen, begynte selve veiarbeidet. Jeg blev da med i en akkord, hvis formand var en stor svenske der hete Ole Olsen.

Det øvrige mandskap i akkorden var væsentlig ældre gudbrandsdøler, jeg var jo lite vant med boring, og min borekamerat var en gammel grinet gudbrandsdøl, den gang hadde vi ikke andet borretskap end nogen svære jernfeisler av 2 ½ x 2 ½ toms jern ca. 14 tom lange.

Borene var jernbor staalet i begge ender, det var ikke saaliden kunst at holde jernfeiselen rond i bonen, blev der en forsækning i bonen, saa skangret boren, saa det var en tortur for den som skulde holde i boren og snu den i hullet.

Mit væsentlige veiarbeide hadde jo hidtil været smedarbeide og, som medhjelp for ingeniører og opsynsmænd ved veiundersøkelser og høide opsetning. I vaar akord var der meget av de borhul som kalles liggere, og jeg maatte som regel stø paa haanden, og da boren danset som allerværst i hullet, reiste den gamle, gretne døl sig, trak borret ut av hullet og med nogen fryktelige eder forsikret, at han med boren skulde slaa ryggen av mig,

men saa en dag han var mer end almindelig grætten, og hadde git mig en riktig overhaling, kom formanden bort til ham og spurte hvad det var for leven, dølen gjentog sit synderegister over mig.

Da sae formanden: Dit gamle naut, forstaar du ikke at du tretter gutten ut, han staar jo her og slaar for dig hele dagen, hvorfor bytter du ikke med ham efter sædvane, som andre fornuftige mennesker gjør?

Fra den tid var jeg godt fornøid med min gamle døl, for i bund og grund var han et snilt mennesk, dette beviste han senere mot mig paa saa mange maater. Med vaar akkord laa vi tæt ved hus, saa vi maatte dække for skudene, dertil hadde vi en stor jernbeslaaed plankelem, denne hang vi i en kjetting fastgjert i en jernbolt i fjellet, saa en dag et skud var avgaaet, skulde jeg op i fjeldet og løse kjettingen paa boltten, flere mand stod nede med spet og holt lemmen mens jeg løste den, da jeg nesten var færdig dermed sviktet deres tak med spetene, lemme deiset ned og jeg kom med fingrene mellom jernboltten og kjettingen og tok ikke bare huden av fingrene, men kjøtet med, saa benspikene paa fingrene vistes, jeg blev da brakt til doktor og denne vasket saarene og lagde skind og kjøt sammen igjen og surret det haart sammen, saa der utrolig saa fort dette grodde til igjen, og heller ikke efterlot nevneværdig ar.

Da jeg saavidt var lækt av denne skade, fik jeg i den anden haand en undartet trælsvul inde i haanden, den værket slig, at jeg ikke fik sove paa

flere døgn, saa gik jeg til doktoren, og da han hadde seet paa den sier han, jeg tror den er værket saameget at jeg kan aapne svulsten, han saa gjør, først aapner han i skindet, saa trykker han paa kniven til den tørnet mot benet, jeg satte i et skrig, doktoren sier, gjør det ont. Jeg svarer, kan doktoren spørre saadant. De holder jo paa og skrape ned i benet.

Doktoren var noksaa gammel og vel ikke saa stø paa haanden, da jeg formerket at hans haand skalv meget. Da jeg saa endelig blev god av denne skade og skulde til at arbeide igjen, var min plads i akkorden optatt, og jeg fik da lit dagarbeide og en liten akkord med at slaa puksten, paa det sidste arbeide tjente jeg en halv daler dagen, noget av det meste der var tjent ved anlegget.

Den tid jeg hadde været syk hadde jeg 1 mark dagen i sykepenger og fri lege. Da der led bortunder jul blev vi avskediget 18 mand uten at vite hvor vi skulde henvende os for at faa arbeide, og pengeløs var vi allesammen.

Saa en dag jeg gik i Egersunds gate, traf jeg en grubebestyrer jeg kjente lit til, vi kom isnak om veiarbei-

de, han syntes at veiarbeiderne arbeidet under trange kaar, som nu ihøst, der hadde vært meget regn og følgelig megen skoft, saa kunde han ikke begripe, hvorledes disse arbeidere kunde klare sig med en dagløn paa 1 mark og 16 skilling op til 2 mark, han syntes staten stelte det daarlig for sine arbeidere. Jeg svarte, daarligt er det om vi har arbeide, men lankt verre er det som nu, da vi er opsakt 18 mand og ved ikke hvor vi skal faa arbeide igjen.

Han ser paa mig, saa sier han, De er jo smed? Ja sier jeg, men hvad kan det nytte, naar en ikke kan faa arbeide. Saa sier han, du kan faa arbeide hos mig, og si ogsaa dine ledige kamerater, at de ogsaa kan faa arbeide. De kan møte mig, (han oppga tid og sted) saa skal vi nermere avgjøre saken jeg skal nemlig paabegynde en grubedrift paa Stordøya nu med det aller første.

Jeg var ikke sen om at meddele mine kammerater nyheten, og jeg behøver vel ikke at si at budskapet brakte glede hos de arbeidsløse arbeidere.

Andre del av fortellingen kommer i neste årsskift.

Slektspørsmål.

Kjenner noen forfedrene til Ola Hansson Lindefjell? Finnøy-boka opplyser at han er f. på Lindefjell i Lista (!) ca 1675 og død på Flesjå, Finnøy 1744. Da han døde, skrev presten "Ole Hanssen Fleske f. i Fjotland sogn av Hans Olsen og Siri Ommundtr". Óla hadde to brødre og en søster som også kom til Finnøy. Den som søker mer opplysninger om sine forfedre er Else K. Hølland, 4389 Vikeså.

Sibbu-båten.

Sibbu-båten

Av: Anne-Berit Erffjord

Sist sommer fant Tønnes Tønnessen en båt i Sibbuvannet på Øyeheia. Båten låg på bunnen på dypt vann. Tønnes fikk dradd båten opp fra dynnet og inn til land. Det viste seg å være en helt uvanlig "pråm".

Funnet ble rapportert til Norsk Sjøfartsmuseum, som fant det interessant. Etter oppdrag fra museet kom så Jakob D. Løvdal og Asle Ek fra Marinarkeologisk Utvalg i Farsund Undervannsklubb til Sibbuvannet midt i november med fullt dykkerutstyr. De foretok oppmålinger og tegnet skisser under vann. Etterpå ble båten fraktet ut på ca 2 meter dyp, der den kan ligge trygt for isen.

Båten er 4×1,1 meter bygget av 6 stokker med 5 spant og endestykker. En tror det er brukt furu med tre nagler av einer. Hele båten er låst sammen med trenagler. Alle som har sett båten, mener den må være MEGET gammel.

Til sommeren vil det bli foretatt flere undersøkelser og det vil være ønskelig å foreta en C-14 datering. I løpet av vinteren vil en prøve å finansiere dette. Vi ser med spenning fram til å finne ut mer om Sibbu-båten fra Øyeheia.

Fjotland, 2. dag jol

Leserinnlegg frå B. Eiesland trykkt i "Agder".

Fjotland 2. dag jol 1956.

Eg hev lese deg sidan eg var ein gutunge og for det meste tykt vel om deg.

Men når du no skiplar jolefreden for ein gamal sliten ordfører, då vil eg helst ikkje segja høgt kva er tykkjer.

Kva gagn er der i å sitja kvar i si bygd å skryta av framgongen i dei siste femti åra når alle veit at framgongen hev vore storveges i alle bygder, iallfall materielt. Og truleg gidder ingen lesa det me skriv, for folk flest tykkjest taka til å leidast av store tall og feite budsjett og ditto skattar.

Når kvinnfolka hev sett seg inn i trulovingar og giftemål og stoda i Korea og mannfolka i landbruksprisar og kunngjeringar om prisføresegner med straff og gode greier, so trur eg folk flest på landsbygda ikkje hev tid til nemnande meir avislesing.

Korleis eg ser på utviklinga i bygda dei siste 50 år?

Materielt: Ilmarsj med sjumilstøvlar. Moralsk og kulturelt: På stedet hvil.

Kommunebudsjettet var i 1900 ca 6000 kr., i 1950-51 ca. 298,000 kroner.

Kva vedtak i heradstyret 1901-1951 hev vore til mest gagn, for bygda?

Gode Agder. Ein klok journalist kan spyrja om meir enn ti naut kan svara på.

Skal eg i farten nemna noko lyt det vera vedtaket kring århundreskiftet og løyving av 12,000 kr. til veg frå Engedal til Netland med sambandsveg over Norås til Aasemoen. Og desse 12,000 kr. - 150 pst. av budsjettsummen - fekk dei låna av Opplysningsvesenets fond utan årelang skrivning hit og dit og att og fram.

Då var det kommunalt sjølvstyre.

Kan Agder segja meg korleis det no ville gå, om Kommunaldepartementet fekk søknad frå Fjotland kommune om løyve til å låna 200 pst. av budsjettstorleiken eller kr. 596,000 t. d. til Salmelidvegen?

Berre ikkje Ulrik fekk slag og ramla av taburetten.

Litt om utviklinga i bygda på dei ymse omkverve?

Vegar: Frå 15 km. til 60 km.

Telefon: Frå 0 apparater til eitt eller fleire på dei fleste gardar.

Post: Frå 1 til 6 poståpnerier. Frå post ein gong i veka til ein gong kvar dag.

Framkomstmidlar: Frå hest og kjerre, kløv- og ridesal til drosje- laste- og rutebilar.

Jordbruk: Frå spade og horverive til plog og traktor. Frå skraphøy og skav til kløver og timotei.

Skogbruk: Frå vass-sager til elektriske motorsager.

Skulen: Frå rodestover til fleire små og tvo store skulehus. Framhaldsskule og skulefilm.

Kyrkja: Restaurert og pussa opp invendes og utvendes.

Husbunad: Frå parafinlamper til elektriske lamper. Frå skorstein til elektrisk komfyr. Frå benker og halm-senger til sofaer, lenestoler og springmadrasser.

Levemåte: Frå flatbrød og havregraut og friske og sterke tenner til stomp og fine kaker og flotte gebisser.

Nyhetsformidling: Frå aviser og treskopost til radio.

Tilfredshet og takksamhet: På stedet marsj.

Nøysomhet: Marsj bakut.

Godt nyttår.

B. Eiesland

Fra «Agders» arkiver:

Veien mellom Fede og Liknæs

Hr. Redaktør

Jeg sender her en henvendelse til Kvinesdals Herredstyre vedtaget enstemmig og underskrevet i møde på skolehuset på Fede den 7de ds. i den tanke, at det muligens i sin helhed eller uddrag kunde egne sig til optagelse i Agder.

«Da det tidspunktet nu er kommet at man herude med stigende interesse drøfter spørsmålet om, hvor den eventuelle hovedveilinje mellem Fede og Liknæs skal ligge - enten langs fjorden fra Øie til Fede eller over Roustadheien - tillader underskrevne indvånere i Fede, der mener, at fjordlinjen af flere grunde bør foretrækkes, sig herved at fremsende nærværende andrugende om, at herredstyrelsen i den nærmeste fremtid vil søge udvirket, at veilinjen langs fjorden bliver nøiagtig opgået og kalkulert. I den anledning skal vi foreløbig blot bemærke:

Det kan vanskelig nægtes at vei langs fjorden er den eneste naturlige og tidsmæssige forbindelse mellem Liknæs og Fede. Vi har endog af en ingeniør, som er kjendt der i trakten, for ikke længe siden hørt denne linje omtalt som et veistykke der vil komme i fremtiden selv om veien over heien skulde komme først.

En sådan vei langs fjorden vil ikke blot være gavnlig for Fede, men for hele dalføret opefter både Liknæs og Fjotland.

Det er tilstrækkelig at nævne den lette og bekvemme forbindelse med dampbåden i fjorden, som der i tilfælde kunde blive adgang til opefter hele linjen. En vei her vilde være let at holde farbar om vinteren på samme tid, som vedligeholdelse vilde falle billig.

Det vilde blive den forreste forbindelse mellem Liknæs og Fede. At den vilde blive noget dyrere end omlægning af veien over heien, kan nok være, men derom kan man først gjøre sig nogen sikker mening når der foreligger en nøiagtig kalkyle.

Indtil sådan opmåling og beregning af nævnte veistykke foreligger, mener vi, at oparbejdelsen af den såkaldte «arm» der skal forbinde den ældre vei over Roustadheien med Stensvigveien burde henstå, og i tilfælde fjordlinjen som vi sikkert tror, blir den, man samler sig om, de kr. 4000,- som er bevilget denne arm anvendes til vei langs fjorden, selvfølgelig under den forudsætning, at ikke pengene går med til fuldførelse af Stensvigveien.

Uden at vi på sagens nuværende standpunkt kan udtale nogen bestemt derom, antager vi, at ikke så ganske få midler til fordel for nævnte veilinje kunde skaffes tilveie ved privat subskription.

32 underskrifter.

Hermed er dette for sognet store spørsmål reist. Måtte det nu lykkes herredstyrelsen sådan som vi tror, den i sin helhed ønske det, også at fremme sagen.»

H.

(Agder 13. januar 1893)

Rart at ikke stedet er bygget og dyrket for lang tid tilbake; men der påståes, at de selvgode Fede-indvånere for ingen pris vil tillade, at stedet blir bebygget.

Hva som gjorde, at jeg kom ihu Angholmen just nu? Jo, her en aften roede en fisker fra Øie frem om. Han hørte en underlig lyd, snur sig om og ser hen mod land og får til sin store skræk se et stort hus inde på sletten med lys i alle sine vinduer, og disse var mange. Han betragede dette en stund - vendte sig bort fra det; men da han vendte sig til land igjen, var alt mørkt.

Da jeg hørte dette, kom jeg ihu den mand fra Øie, som for ca. 30 år tilbake så det store hus med stærkt lys i alle vinduer ved Sagefossen. Nu står på det af ham betegnede sted kraftstationsbygningen til Flekkefjords elektricitetsværk samt de stationen tilhørende bygninger. Men hvem trodde dengang på dette hans udsagn. Vi, som hørte manden fortælle om dette sit syn, troede dengang, at han var moden til sindssygeasylet, eller også at han muligens havde seet for dybt i flasken. Der var dengang brændevin at få i Flekkefjord.

Den, som nu får leve en hunds alder, får se, om dette også kan indtræffe. Sandelig, der findes ting mellem himmel og jord, som vi ikke ser os istand til at kunne forklare.

m.

(Agder 20. oktober 1903)

Angholmen heder en holme i Fedefjorden ca 1/2 mil fra fjordens indre ende. Denne holme ligger på fjordens nordre side. En ganske flad hals forbinder holmen med det faste land, en større slette, en stor myr, der meget let kan lægges tør, nogle myren omliggende bakkehald med sin muldjord, der hele omgivet af høie fjelde og således liggende lunt, midt mod solen og ventende på at bli dyrket for at kunde bli et overmåde pent, rigt og hyggeligt sted.

Stedet ligger heldigt og greit til for fiskeri; årlig kaster høststormene iland på ydre Angholmsvigen en mængde tang, som ved dyrkning kunde benyttes som gjødsel. Indenfor holmen og halsen er en lun liden bugt, passende til sjø- og landingsplads.

Medlemmer i Kvinesdal Historielag 1997

Adolfsen Thale, Kvinesdal
 Amble Oddvar, Nodeland
 Andersen Amy, Kvinesdal
 Austerdalen Skule, Kvinesdal
 Backer Midbøe Finn, Flekkefjord
 Barøy Aslaug, Kvinesdal
 Barøy Sigmund, Lyngdal
 Berg Astri Tønnesen, Ås
 Berge Jan, Feda
 Berger Bjørn Røhme, Feda
 Bergeslien Ingeborg, Sandnes
 Berghom Arnfinn, Kvinesdal
 Berghom Thora, Kvinesdal
 Berghom Torbjørn, Kvinesdal
 Berntsen Leif, Kvinesdal
 Birkeland Gudbjørg, Flekkefjord
 Birkeland Tor, Kristiansand
 Bjørneli Arnt Ivar, Feda
 Bjørneli Ingrid, Feda
 Breimoen Arnt, Kvinesdal
 Brendø Anne J., Feda
 Briseid May Britt, Feda
 Bruli Kari, Kvinesdal
 Brulid Aud, Kvinesdal
 Bruseland Svein Jarle, Kvinesdal
 Buseth Petter, Ranheim
 Bøgwald Ester, Feda
 Bøgwald Svein, Kvinesdal
 Dalane Folkemuseum, Egersund
 Danielsen Gerd, Kvinesdal
 Danielsen Oddlaug, Andabeløy
 Deichmanske Bibliotek, Oslo
 Dugan John Kåre, Kvinesdal
 Dugan Magda, Kvinesdal
 Dunsæd Torbjørn, Feda
 Dybing Leif, Hidrasund
 Daaland Gerd Londal, Kvinesdal
 Eftestøl Guttorm A, Kvinesdal
 Eftestøl Sverre, Kvinesdal
 Egeland Alf Kåre, Feda
 Egeland Alv, Nesoddtangen
 Egeland Amanda, Kvinesdal
 Egeland Birgit, Kvinesdal
 Egeland Dag Runar, Kvinesdal
 Egeland Johan, Kvinesdal
 Egeland Kirsten Knutsen, Kvinesdal
 Egeland Klary A., Kvinesdal
 Egeland Lars Emanuel, Kvinesdal
 Egeland Leif, Kvinesdal
 Egeland Martin, Øyestranda
 Egeland Olav S, Kvinesdal
 Egeland Simon Johan, Kvinesdal
 Egeland Wenche, Øyestranda
 Egenes Johnny, Kvinesdal
 Egenes Otto, Kvinesdal
 Egenes Sonja, Kristiansand
 Eiene Snøfrid, Stavanger
 Eiersland Marit Jordal, Lyngdal
 Eiesland Gunnulf T, Kvinesdal
 Eiesland Jakob B, Kvinesdal
 Eiesland Lise, Kvinesdal
 Eiesland Nils B, Kvinesdal
 Eiesland Tor Sigbjørn, Kvinesdal
 Eilertsen Alf, Kvinesdal
 Erfjord Anne-Berit, Kvinesdal
 Erfjord Ingvald, Kvinesdal
 Erfjord Rolf, Kvinesdal
 Eriksen Asbjørn, Torød
 Eriksen Hans Inge, Kvinesdal
 Espeland Asbjørn, Kvinesdal
 Espeland Johanne, Skjetten
 Espeland Ruth, Kvinesdal
 Evelid Dag T, Feda
 Faret Alf, Kvinesdal
 Farstad Jan Øisten, Kvinesdal
 Feda Skole, Feda
 Fedde Gabriel Bernhard, Oregon
 Festøy Mildrid, Stabekk
 Fjeld Asbjørn, Sola
 Fjeld Oskar, Kvinesdal
 Fjeld Thorhild, Kvinesdal
 Fjellvang Helen, Kristiansand
 Fladmark Jan Helge, Søgne
 Fladmark Karl Fredrik, Kvinesdal
 Flekkefjord Historielag, Flekkefjord
 Flekkefjord Museum, Flekkefjord
 Flaa Aslaug, Kristiansand
 Fredriksen Greta, Flekkefjord
 Frette Lillian, Etne
 Frigstad Victor, Feda
 Frøitland Kamilla, Feda
 Frøyflog Jane Synnøve, Flekkefjord
 Fundal Jan Magne, Feda
 Førland Gustav, Kvinesdal
 Galdal Tom, Kvinesdal
 Galdal Trygve, Kvinesdal
 Gautestad Bernt, Evje
 Gilbertsen Magnhild Hompland, California

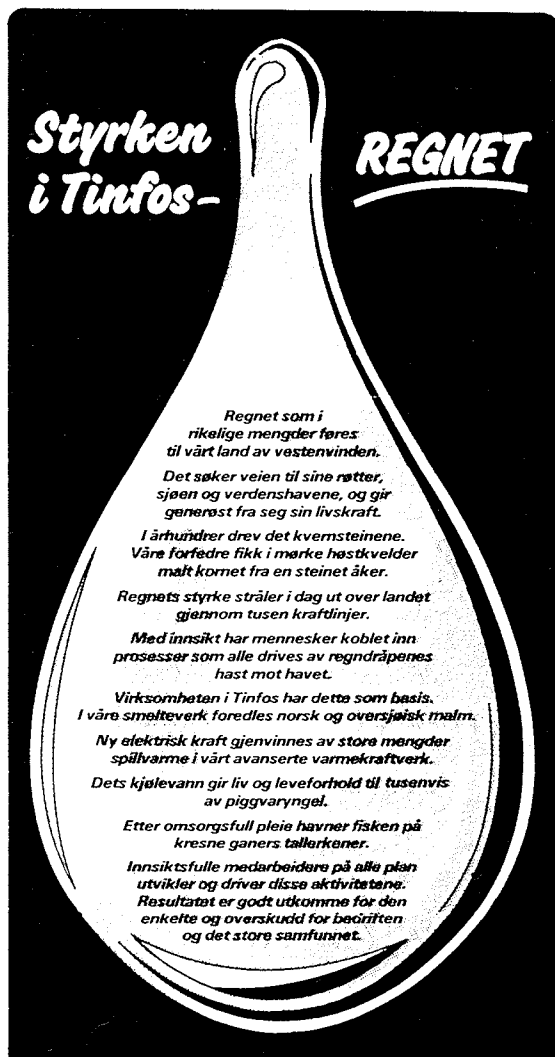
Gjøvik Knut, Feda
 Glendrange Øyvind, Lillehammer
~~Glendrange Kjell, Kvinesdal~~
 Gotheim Signe, Kvinesdal
 Granlund Olav, Feda
 Grøtteland May Snefrid Ullenes, Kvinesdal
 Gullestad Anne Lise, Kvinesdal
 Gullestad Martin, Lyngdal
 Gullestad Timmy, Stavanger
 Gulliksen Jan, Kvinesdal
 Gunleiksrud Anne Marie, Stokke
 Guse Aud, Øyestranda
 Guse Tom, Øyestranda
 Gusevik Arnfinn, Gausel
 Gusevik Oskar, Stavanger
 Gyland Kåre, Storekvina
 Gysland Alf, Snartemo
 Haddeland Randi Gullesen, Kvinesdal
 Hadland Karen, Feda
 Hallgren Olaug, Flekkefjord
 Hamre Johannes, Kvinesdal
 Hamre Karin, Kvinesdal
 Hansen Daila, Kvinesdal
 Hansen Karen, Feda
 Hansen Svein, Feda
 Hansen Tarald, Kristiansand
 Hansen Tønnes E, Lillesand
 Hansen Åse Moi, Feda
 Hanssen Reidar J, Kristiansand
 Hanssen Thor Ingemann, Kvinesdal
 Harboe Judith, Røyneberg
 Hauan Astrid, Kvinesdal
 Hauan Torbjørn, Kvinesdal
 Hauge Anna Lilly, Feda
 Haugland Bjørg, Oslo
 Haugland Tonny G, Kvinesdal
 Haukhom Ingeborg, Flekkefjord
 Hedlund Carl U, New York
 Helle Andreas, Kvinlog
 Helle Asbjørg, Kvinesdal
 Hersvik Jofrid, Øyestranda
 Hjemlestad Irene, Kvinesdal
 Hjemlestad Randi, Øystese
 Hobbesland Svein, Flekkefjord
 Holmen Aagot, Kvinesdal
 Homme Anne Turid, Trondheim
 Hunsbedt Leif, Kvinesdal
 Hunsbeth Sven Gerhart, Kvinesdal
 Husefjell Arild, Hagan
 Høydal Ragnhild, Kvinesdal
 Høyland Olav, Voss
 Høyland Sara, Lyngdal
 Høyland Solveig, Kvinesdal
 Håland Arentz, Kvinesdal
 Haaland Kåre, Kvinesdal
 Ingebretsen Liv Berit, Feda
 Ingebretsen Malfred, Øyestranda
 Jakobsen Torhild, Kvinesdal
 Janssen Brit, Feda
 Jensen Gladys, Kristiansand
 Jerdal Karin, Kvinesdal
 Jerstad Alf, Feda
 Jerstad Lars M, Kvinesdal
 Jerstad Tor, Kvinesdal
 Johansen Gerda, Kvinesdal
 Johansen Laila, Kvinesdal
 Johnsen Einar, Stavanger
 Johnsen Hjørdis, Kvinesdal
 Johnsen Stig Åknes, Flekkefjord
 Jortveit Berit, Kvinesdal
 Jortveit Svein Terje, Kristiansand
 Jortveit Svein, Kvinesdal
 Kjømø Bjørn Ingemann, Sola
 Kleveland Olav Arne, Evje
 Kloster Hans, Kvinesdal
 Kloster Harald, Kvinesdal
 Kloster Per, Raufoss
 Kloster Sverre, Oslo
 Klungland Agnar, Gyland
 Knibestøl Betty Gerd Ø, Kvinesdal
 Knibestøl Øyvind Artur, Kvinesdal
 Kongevold Mona L., Flekkefjord
 Kristoffersen Arvid, Øyestranda
 Kristoffersen Gunn Kari, Kvinesdal
 Kristoffersen Magne, Kvinesdal
 Kvinesdal Bibliotek, Kvinesdal
 Kvinesdal Ungdomsskole, Kvinesdal
 Kvinlaug Ivar, Kvinesdal
 Kvinlaug Stanley, Kvinesdal
 Kvinlaug Tønnes T., Kvinesdal
 Kvåle Torgny, Sira
 Larsen Anders Mathias, Feda
 Larsen Kjell Ivar, Feda
 Larsen Lars Aase, Kvinesdal
 Larsen Torhild, Feda
 Larsson-Fedde Torbjørn, Farsund
 Lauen Gudbjørg, Tingvatn
 Lervik Svanhild, Øyestranda
 Lien Ingeborg, Eiken
 Lien Sigrid, Tingvatn
 Liknes Barneskole, Kvinesdal
 Lindefjell Ingrid, Kvinesdal
 Lindeland Ola, Tonstad
 Lohndal Anstein Dyrli, Stord

Löhne Anne Katrine, Feda
 Löhne Stein Ove/Björg Torunn, Feda
 Lokalhistorisk Samling Lesesalen, Vanse
 Londal Marit, Danmark
 Londal Signe, Kvinesdal
 Lorentzen Sara, Kvinesdal
 Løland Kåre, Kvinesdal
 Løvdal Helge Olav, Flekkerøy
 Løvland Berit, Feda
 Løyning Astrid, Feda
 Manneråk Solfrid og Sigurd, Kvinesdal
 Mejlænder Georg, Feda
 Meland Bjarne, Feda
 Meland Ruth Eliasdatter, Feda
 Mjaaland Sigmund, Kvinesdal
 Mjaaland Siri Moi, Kvinesdal
 Moi Andreas E, Kvinesdal
 Moi Inger-Synnøve, Godvik
 Moi Randi, Flekkefjord
 Moi Randi, Kvinesdal
 Mydland Leidulf, Oslo
 Mygland Andreas, Kvinesdal
 Mygland Anna Oddbjørg, Kvinesdal
 Mygland Kåre, Feda
 Mygland Lars, Kristiansand
 Mygland Magnhild, Kvinlog
 Mygland Mildrid og Sigurd, Blommenholm
 Mygland Olav, Kristiansand
 Mygland Tor, Kvinesdal
 Mygland Tønnes, Bekkestua
 Myhre Unni, Kvinesdal
 Narvestad Helga, Kvinesdal
 Narvestad Jens, Kvinesdal
 Netland Kristen, Kvinesdal
 Netland Marit, Feda
 Netland Olav, Øyestranda
 Netland Tordis, Kristiansand
 Nielsen Helga Aamodt, Grimstad
 Nilsen Alf O., Kvinesdal
 Nilsen Arthur, New York
 Nilsen Jan Åge, Kvinesdal
 Nilsen Leif, U.S.A.
 Nilsen Mari Ann, Kvinesdal
 Njerve Anne Marie, Flekkefjord
 Norsk Rikskringkasting Biblioteket, Oslo
 Nygaard Anne Erfjord, Kristiansand
 Næset Torbjørn, Øyestranda
 Næset Wenche Moi, Feda
 Oksefjell Sigmund, Kvinesdal
 Olimstad Ingvar, Sand
 Olimstad Jakob, Kvitesid
 Olimstad Kari, Kvinesdal

Olsen Jan Magne, Kvinesdal
 Olsen Lars Olav, Øyestranda
 Olsen Raymond, Øyestranda
 Olsen Stanley, Kvinesdal
 Olufsen Grete, Ålgård
 Omdal Arvid, Kvinesdal
 Omland Arnold, Kvinesdal
 Omland Arthur, Feda
 Omland Atle, Kvinesdal
 Omland Jan Olav, Storekvina
 Omland Oddvar, Feda
 Opdahl Ingeborg, Søgne
 Pettersen Egil M, Vågsbygd
 Rafoss Maria Stokkeland, Kvinesdal
 Rafoss Marit, Oslo
 Rafoss Thora, Øyestranda
 Rafoss Tor Audun, Øyestranda
 Reiersen Aud Sonja, Kvinesdal
 Reiersen Ingrid, Øyestranda
 Reiersen Jan Alf, Øyestranda
 Reiersen Karsten, Kvinesdal
 Reiersen Randi, Kvinesdal
 Reiersen Robert, Øyestranda
 Reiersen Tordis Verås, Øyestranda
 Risnes Alv, Kvinesdal
 Risnes Birger, Bø i Telemark
 Risnes Kjell, Kvinesdal
 Risnes Sigbjørn, Kvinesdal
 Ro Astrid, Kvinesdal
 Rob Jan, Øyestranda
 Rob Sigvald, Kvinesdal
 Rob Solveig, Kvinesdal
 Rongved Leif, Kvinesdal
 Rudolfsen Jessie, Flekkefjord
 Ryen, Gabriel, Kvinesdal
 Røddland Samuel, Asker
 Røddland Sonja, Kvinesdal
 Røed Anne Marie, Fitjar
 Rørvik Mathias, Kvinesdal
 Røyland Marit, Lyngdal
 Røynestad Ole Jonny, Feda
 Røyseland Anders, Kvinesdal
 Røyseland Gunhild, Kvinesdal
 Røyseland Jostein, Kvinesdal
 Sachs Brigitte, Oslo
 Sagen Inga, Kvinesdal
 Sand Johan Alfred, Flekkefjord
 Sand-Bakken Knut, Flekkefjord
 Sandvand Astrid, Kvinesdal
 Sandvand Hans, Kvinesdal
 Sandvand Kåre, Kvinesdal
 Sandvand Marit, Kvinesdal

Sandvand Odny, Kvinesdal
 Sandvold Tale Moi, Egersund
 Seland Elisabeth, Oslo
 Seland Ingebjørg, Kvinesdal
 Sigersvold Dagny, Kvinesdal
 Sigersvold Ståle, Nesna
 Sindland Ellen, Oslo
 Sindland Karen, Øyestranda
 Sindland Roald, Kvinesdal
 Sindland Ånen, Snartemo
 Sinnes Kjell Magne, Kvinesdal
 Sira Kolbjørn, Sira
 Sirdal Historielag, Tonstad
 Sirnes Tove Unhammer, Flekkefjord
 Skappel Kari Barbra, Oslo
 Skjekkeland Martin, Kvinesdal
 Skjævesland Thorleif, Risør
 Slengesol Hans A., Stavanger
 Solberg Klas, Drangedal
 Solberg Møyfrid, Kvinesdal
 Solberg Signe, Kvinesdal
 Solås Bjarne, Kvinesdal
 Solås Randi, Kvinesdal
 Staddeland Lars, Kvinesdal
 Stakkeland Turid, Kvinlog
 Stangborli Hans Olav, Kvinesdal
 Stenvik Liv Haldis, Kvinesdal
 Stokkeland Alf Olav, Ski
 Stokkeland Turid og Johnny, Kvinesdal
 Stordrange Gunhild, Flekkefjord
 Støyl Anna, Treungen
 Svestøl Else-Marie, Øyestranda
 Svindland Aril, Feda
 Svindland Bjørg, Feda
 Svindland Kjell, Feda
 Svindland Kåre, Kvinesdal
 Svindland May L., Sira
 Svindland Petter Bøgvald, Feda
 Svindland Sigurd, Flekkefjord
 Svindland Torunn, Feda
 Syvertsen Andy, Øyestranda
 Syvertsen Tone Egeland, Kvinesdal
 Sømme Kielland Erling, Randaberg
 Thomsen Einar, Feda
 Tjørnholm Arnstein, New York
 Tjørnholm Ingvald, Kvinesdal
 Tjørnholm Sven Inge, Kvinesdal
 Tjørnholm Tor, Kvinesdal
 Tobiasen Arne, Feda
 Tomstad Marit, Flekkefjord
 Torkildsen Borghild, Flekkefjord
 Torkildsen Gunnar, Flekkefjord

Torkildsen Ole Z, Flekkefjord
 Treland Georg, Grimstad
 Treland Olav A, Kvinesdal
 Træland Helge, Tananger
 Træland Kristin, Feda
 Træland Liv og Jakob Kjell, Kvinesdal
 Trælandshei Kenneth, Feda
 Trælandshei Martin, Kristiansand
 Tveit Hallgeir, Kvinesdal
 Tynning Bjørg, Eidanger
 Tønnessen Elisabeth, Kristiansand
 Tønnessen Gerd, Kvinesdal
 Tønnessen Hans Olav, Lyngdal
 Tønnessen Kirsten, Feda
 Tønnessen Leif, Kvinesdal
 Tønnessen Tønnes, Øyestranda
 Unhammer Alf Kåre, Farsund
 Unhammer Edil, Kvinesdal
 Unhammer Ingvald, Kvinesdal
 Unhammer Jens, Kvinesdal
 Unhammer Johan, Flekkefjord
 Unhammer Kristine, Kvinesdal
 Vatland Birger, Grimstad
 Vatland Torleif, Farsund
 Versland Gloria, Storekvina
 Verås Oddvar, Eiksmarka
 Veraas Tor Kjell, Kvinesdal
 Vest-Agder Fylkesbibliotek, Kristiansand
 Vesterdalen Skule, Storekvina
 Vestøl Trine Barøy, Borhaug
 Vik Turid, Kvinesdal
 Voilestøl Ingeborg, Kvinlog
 Worel Janet V, Minnesota
 Øksendal Torbjørn, Våler i Solør
 Øydne Anna Elisabeth, Kvinesdal
 Øydne Trygve, Stabekk
 Øydne, Olav, Tingvatn
 Øysæd Marit, Kvinesdal
 Aagedal Anne Mary, Kvinesdal
 Aamodt Alf Inge, Kvinesdal
 Aamodt Christine, Kvinesdal
 Aamodt Harald, Kvinesdal
 Aamodt Harry, Kvinesdal
 Aamodt Wenche Olsen, Kvinesdal
 Aamot Olav S., Kvinesdal
 Aarli Gullborg, Fjøsanger
 Årli Ragna, Kvinesdal
 Aase Asbjørn, Øyestranda
 Aase Helga Marie Briseid, Notodden
 Aase Inger Bøgwald, Stavanger

TINFOS
TINFOS JERNVERK A/S

120 GRATIS
PARKERINGSPLASSER

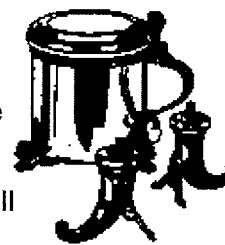
9 - 19 (18) KVINESDAL

MEGA

GULL ♦ SØLV
EMALJE
TINN

GLASS OG STENTØY
KOSMETIKK

i moderne
og
tradisjonell
stil og
design.

STORT UTVALG I GAVER

Einar E. Egeland A.s

4480 KVINESDAL - ☎ 38 35 01 40

RENAULT
VOLVO

Hunsbedt

Hunsbedt Bil a.s.
4480 Kvinesdal
Tlf 38 35 70 00

KVA **KVINESDAL**
AUTO Etablert 1972

Tlf. 38 35 04 66

ŠKODA
SEAT

Jeep
CHRYSLER

NILS KLOSTER A.S.

- *Elektrisk utstyr*
- *Lamper*
- *Autorisert installatør*
- *Godkjent radio- og TV-forhandler*
- *Rørlegging*

Tlf.: 38 35 05 33

UTSTYRS **HUSET**

SPORT
UTSTYR
GARDINER
MANUKTUR

4480 KVINESDAL
Tlf. 38 35 03 08

 HONDA

 HONDA

 HONDA

VELKOMMEN TIL EN HYGGELIG BILPRAT

KM KASIN MOTOR as
KVINESDAL

4480 Kvinesdal Tlf. 38 35 04 66

Finner Dere ikke filmene
av deres gamle bilder ....

Fortvil ikke .....

Vi trenger kun papirbilde
for å lage flere kopier ....

Forstørrelse er heller
ingen sak .....

Kvina Fotosenter

Tlf. 38 35 01 47